

Професійна освіта

УДК: 378.013+370.113+370.112

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.16462889>

Переваги використання соціальних мереж та інтерактивних платформ у створенні освітнього контенту з іноземних мов

Дубініна Наталя Василівна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов
Одеської державної академії будівництва та архітектури,

E-mail: naty.dubinina83@ukr.net,

<https://orcid.org/0000-0002-3250-9528>

Мар'янку Яніна Георгіївна

кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов
Одеської державної академії будівництва та архітектури,

E-mail: maryanko.yanina@gmail.com,

<https://orcid.org/0000-0001-7936-2562>

Картель Тетяна Миколаївна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов
Одеської державної академії будівництва та архітектури,

E-mail: kartel22@odaba.edu.ua,

<https://orcid.org/0000-0002-9815-0554>

Прийнято: 10.07.2025 | Опубліковано: 20.07.2025

Анотація. Стаття присвячена вивченню ролі та значення соціальних мереж та інтерактивних платформ в сучасному освітньому просторі та створенню освітнього контенту. Наразі, в епоху цифровізації освіти (*distant education*), вагомим внеском вважається наявність соціальних мереж, інтерактивних платформ та їх використання з метою організації та провадження навчального процесу. Як відомо, сучасні соціальні мережі сприяють взаємодії студентів та викладачів в процесі подання та засвоєння навчального матеріалу.

Слід зазначити, що сучасна цифрова епоха характеризується розширенням комунікації, що відкриває все більше можливостей для взаємодії людей з усього світу і, у зв'язку з цим, використання соціальних мереж є найбільш актуальним. Вони мають низку переваг у створенні навчального контенту, а саме:

- можливість швидкого та широкого розповсюдження інформації, що сприяє поширенню освітнього контенту серед слухачів без прив'язки до певного міста перебування;
- створення інтерактивного та привабливого контенту. Тут йдеться про можливість застосовувати освітній контент у різних форматах, як-от: відео, інфографіка, інтерактивні тексти, що урізноманітнює навчальний процес, робить його цікавішим та більш захоплюючим;
- спільна робота слухачів, викладачів та обговорення (здійснення інтерактивного навчання), де всі учасники навчального процесу матимуть змогу здійснювати обмін думками, ідеями, ставити запитання та відповідати на них;
- отримання зворотного зв'язку та адаптація контенту до потреб та інтересів всіх учасників навчального процесу;
- доступність та мобільність – можливість використання будь-яких гаджетів (комп'ютерів, ноутбуків, планшетів, смартфонів), що дозволяє здійснювати процес навчання з будь-якої точки земної кулі та в будь-який зручний час;

- зниження бар'єрів у навчанні – соціальні мережі допомагають подолати бар'єр у навчанні, зокрема, у здійсненні інклюзивної освіти;
- створення позитивного іміджу ЗВО, наприклад, для залучення абітурієнтів до вступу, відкриття навчальних курсів з підготовки до іспитів, творчих конкурсів, проєктів на базі зазначеного ЗВО тощо.

Інтерактивні платформи, в свою чергу, відіграють значну роль в сучасній освіті, надаючи доступ до знань, інструменти для навчання та можливості для індивідуального розвитку. Вони допомагають здійснювати інтерактивне навчання, а також, самостійно опрацьовувати навчальний матеріал. Інтерактивні платформи виконують наступну роль в освітньому процесі: розширюють доступ до освіти, підтримують гнучкість навчання (надають цілодобовий доступ до навчальних матеріалів), підвищують інтерактивність навчання, вдосконалюють організацію навчального процесу, розвивають цифрові навички та підтримують інклюзивність.

Ключові слова: соціальні мережі, освітній простір, освітній контент, інтерактивні платформи, цифровізація, навчальні матеріали, інтерактивне спілкування, освітні та інноваційні технології, професійний розвиток.

The Advantages of Using Social Networks and Interactive Platforms in Creating Educational Content in Foreign Languages

Dubinina Natalia

Ph.D, Associate Professor of the Department of Foreign Languages,
The Odesa State Academy of Civil Engineering and Architecture,

E-mail : naty.dubinina83@ukr.net,

<https://orcid.org/0000-0002-3250-9528>

Maryanko Yanina

Ph.D, Associate Professor of the Department of Foreign Languages,

The Odesa State Academy of Civil Engineering and Architecture,

E-mail : naty.dubinina83@ukr.net,

<https://orcid.org/0000-0001-7936-2562>

Kartel Tatiana

Ph.D, Associate Professor of the Department of Foreign Languages,

The Odesa State Academy of Civil Engineering and Architecture,

E - mail : kartel22@odaba.edu.ua,

<https://orcid.org/0000-0002-9815-0554>

***Abstract.** The article is devoted to the study of the role and significance of social networks and interactive platforms in the modern educational space. Currently, in the era of digitalization of education (distant education), a significant contribution is considered to be the availability of social networks, interactive platforms and their use for the purpose of organizing and conducting the educational process. As it is known, modern social networks and interactive platforms facilitate the interaction of students and teachers in the process of presenting and mastering educational material.*

It should be noted that the modern digital era is characterized by the expansion of communication, which opens up more and more opportunities for interaction between people from all over the world, and, in this regard, the use of social networks is relevant. They have a number of advantages in creating educational content, namely:

- the possibility of rapid and widespread dissemination of information, which provides the opportunity to distribute educational content among listeners without being tied to a specific place of residence;

- the creation of interactive and engaging content. This refers to the ability to use educational content in various formats, such as: videos, infographics, interactive texts, which diversify the learning process, make it more interesting and exciting;

- collaborative work between students, teachers and discussions (implementation of interactive learning), where all participants in the learning process will be able to exchange thoughts and ideas, ask questions and answer them;

- receiving feedback and adapting content to the needs and interests of all participants in the learning process;

- accessibility and mobility - the ability to use various gadgets (computers, laptops, tablets, smartphones), which allows you to carry out the learning process from anywhere in the world and at any convenient time;

- the reduction of barriers to learning – social networks help overcome barriers to learning, in particular, in implementing inclusive education;

- the creation of a positive image of a higher education institution, for example, to attract applicants to admission, opening training courses for exam preparation, creative competitions, projects based on the specified higher education institution, etc.

Interactive platforms, in their turn, play a significant role in modern education, giving access to knowledge, instruments for learning and opportunities for individual development. They promote the opportunity to carry out interactive learning, and also to work at educational material independently. Interactive platforms perform the following role in the educational process: enlarge the access to education, support flexibility of learning (give 24/7 access to educational materials), increase interactivity of learning, improve the organization of educational process, develop digital skills and support inclusiveness.

Keywords: social networks, educational space, digitalization, interactive platforms, educational content, interactive communication, educational and innovative technologies, professional development.

Постановка проблеми. Наразі, у зв'язку з військовим станом в Україні, підготовка здобувачів освіти є складним та трудомістким процесом, що потребує детального розгляду. Як відомо, за останній час процес навчання у ЗВО в Україні зазнав радикальних змін: змінилася програма, методи та принципи навчання, стали широко застосовуватися нові педагогічні та інноваційні технології, зокрема змінилася роль викладача на заняттях. Зміст сучасної вищої освіти ставить за мету підготовку фахівця, який спроможний аналізувати, критично мислити, пропонувати нові ідеї, володіє такими професійно-особистісними якостями, як: креативністю, науковою позицією, уявою, ініціативою, науковим судженням, має гарно сформовані вміння та навички іноземної мови професійного та побутового спілкування (читання та розуміння текстів професійної тематики, здійснення професійного спілкування іноземною мовою як в межах країни, так і за кордоном. На підставі вищезазначеного зросла потреба зміни підходів до здійснення підготовки здобувачів різних рівнів освіти - бакалаврів, магістрів та аспірантів.

Сучасні ІКТ пропонують безліч можливостей для вдосконалення освітнього процесу, підготовки сучасних фахівців до здійснення навчальної та майбутньої професійної діяльності з урахування вимог ринку праці. Серед таких освітніх ІКТ найпоширенішими є соціальні мережі та інтерактивні платформи, які ми будемо розглядати у статті.

Метою статті є доведення необхідності використання соціальних мереж та інтерактивних платформ у створенні освітнього контенту, а також дослідження їх впливу на розширення можливостей для залучення слухачів, осучаснення навчального процесу та підвищення успішності в подальшому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наразі проблема використання соціальних мереж та інтерактивних платформ у сфері освіти є досить актуальною і постійно досліджується. Причинами цього є постійні зміни та нововведення, до яких люди мають бути готовими, щоб залишатись професіоналами в своїй галузі,

конкурентоспроможними та затребуваними на ринку праці. Чисельна кількість українських та зарубіжних сучасних науковців присвятила зазначеній проблемі свої праці, як-от: Ж. Мина (соціальні мережі як засіб інформаційної підтримки учнівської та студентської молоді у навчально-виховному процесі) [8], А. Гуменюк, О. Петрицька (використання соціальних мереж в умовах цифровізації освіти) [2], В. Чорний (нові соціальні медіа та соціальні мережі в освітньому процесі) [14], М. Кривонос (використання соціальних мереж в освітньому процесі для формування цифрової компетентності здобувачів освіти) [5], К. Корсікова (освітні можливості соціальних мереж у процесі навчання майбутніх педагогів) [6], Н. Шульська, Н. Матвійчук (соціальні мережі як ефективне середовище викладацько-студентської комунікації в навчальному процесі) [15], Чафаї Хоуда (використання інструментів соціальних мереж у процесі навчання) [13], Є. Процько (соціальні мережі як невід'ємний та необхідний засіб навчання сучасного вчителя в освітньому процесі вищих навчальних закладів) [11], О. Сметанюк, І. Причепя, В. Мосійчук (СММ в Україні: особливості та перспективи розвитку) [12], О. Жегус (формування стратегії маркетингу в соціальних мережах) [3], М. Зацерківна, В. Халіманенко (соціальні мережі як ефективне середовище в освітньому процесі) [4], О. Ланських, Т. Дернова, І. Рябцева (Роль інтерактивних платформ у вивченні іноземних мов) [7], Л. Михайлова (Використання інтерактивних платформ під час викладання англійської мови студентам ЗВО) [9] тощо.

Як видно з назв робіт науковців, було приділено увагу різним аспектам застосування соціальних мереж та інтерактивних платформ в сфері освіти, що свідчить про високий інтерес та доцільність їх застосування. Ми, в свою чергу, спробуємо довести переваги їх використання у створенні освітнього контенту з іноземних мов для підготовки до вступних та міжнародних іспитів та залучення абітурієнтів, магістрів та аспірантів до вступу та подальшого навчання.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми.

Незважаючи на наявність змістовних та цікавих досліджень, присвячених використанню соціальних мереж та інтерактивних платформ, зокрема з іноземних мов, проблема створення освітнього контенту з метою підготовки саме здобувачів різних рівнів вищої освіти (бакалаврів, магістрів та аспірантів) до складання певних видів іспитів в умовах застосування соціальних мереж та інтерактивних платформ досі не була достатньо висвітлена.

Виклад основного матеріалу. Перед описом переваг використання соціальних мереж, інтерактивних платформ та доведення їх ефективності у створенні освітнього контенту, дамо визначення цих понять. Отже, соціальними мережами називають онлайн-платформи, які дозволяють користувачам створювати профілі, спілкуватися, ділитися інформацією, публікувати світлина, відео, залишати коментарі та взаємодіяти один з одним, формуючи віртуальні спільноти.

На думку К. Корсикової, соціальними мережами є соціальні структури, утворені індивідами або організаціями, які відображають різноманітні зв'язки між ними через соціальні взаємовідносини. Їх метою є передача затребуваної інформації за допомогою сучасних інформаційних технологій у віртуальному просторі, що набуває дедалі більшої актуальності в інформаційному суспільстві [6, с.116].

Сучасні соціальні мережі дають можливість користувачам створювати свої особисті сторінки, де вони публікують інформацію про себе, свій рід діяльності, інтереси, уподобання, а також можливість обирати користувачів, які мають з ними схожі інтереси та цілі. Зокрема, веб-мережі дозволяють створювати спільноти за наявністю спільних цінностей, професій, уподобань та досягнень для здійснення комфортного спілкування (листування, онлайн-спілкування, публікування коментарів, обміну контентом тощо).

Найбільш поширеними соціальними мережами в світі є наступні: Facebook, YouTube, Twitter, Instagram, WhatsApp, TikTok, LinkedIn, Telegram, Pinterest, Reddit та інші.

Наразі соціальні мережі класифікують за аудиторією, призначенням та платформою. За аудиторією їх поділяють на широкі та нішеві. Широкі соцмережі дозволяють всім користувачам зареєструватись незалежно від їх соціального статусу, будь то школяр, студент, викладач тощо. Нішеві соцмережі об'єднують людей за конкретною метою, наприклад, родом діяльності, цілями, інтересами, уподобаннями. За своїм призначенням соцмережі поділяють на інформаційні, освітні, соціальні, мультимедійні, мережі соціальних зв'язків, торговельні. За платформою їх класифікують як веб-мережі, гібридні та чисті мобільні.

Інтерактивна платформа – це цифровий простір, що надає можливість взаємодії користувачів між собою або системою. Вона дозволяє здійснювати обмін інформацією, спілкування та взаємодіяти з різними додатками та сервісами. Інтерактивні платформи класифікують як: освітні, розважальні, комунікаційні.

Науковці О. Ланських, Т. Дернова, І. Рябцева визначають даний феномен як особистісно-орієнтований інтернет-ресурс або обмежена інтерактивна мережа, яка повністю присвячена предметному чи розвиваючому змісту, наповнена навчальними матеріалами та надає їх користувачам на тих чи інших умовах і пропонують наступні їх критерії аналізу та відбору: зрозумілий інтерфейс; методично-обґрунтований підбір електронного контенту; наявність мультимедійних елементів навчання, таких як: зображень, анімацій, аудіо, відео; інтерактивність; варіативність завдань; можливість контролю результатів навчання та діагностики помилок; формування умов для мотивації здобувачів, їх спонукання до досягнення високих результатів; одержання зворотного зв'язку від користувачів; можливість встановлення обмежень часу для виконання завдань; можливість поповнення бази завдань здобувачами освіти [7, с.19].

Зважаючи на те, що наша стаття присвячена розгляду освітніх соцмереж та їх ролі в освітньому процесі, зупинимось більш детально на цьому питанні. Отже, освітніми соціальними мережами прийнято вважати онлайн-платформи, що використовуються для навчання, спілкування, співпраці між викладачами, студентами та іншими сторонами, що зацікавлені в освітньому процесі. Вони пропонують інструменти та функції, шляхом яких відбувається організація освітнього процесу, обмін знаннями та досвідом. Найпоширенішими соцмережами освітнього призначення є Edmodo, Schoology, YouTube, LinkedIn, Wikipedia. Також сюди можна віднести Facebook та Instagram, де можна публікувати освітній контент, утворювати спільноти, та, у такий спосіб, здійснювати освітній процес. Зокрема, вони є найпопулярнішими та найулюбленішими. Facebook дає можливість створювати групи для обговорення освітніх питань, курсів, взаємодії всіх учасників освітнього процесу, проводити прямі трансляції з використанням відео, тексту, інфографіки. Дана платформа дозволяє створювати комплексні освітні матеріали та таким чином залучати аудиторію. Instagram доцільно використовувати для створення зображень, відео, історій, рілсів для демонстрації освітнього процесу та навчального середовища. Instagram Stories дають можливість поширювати новини, анонси запланованих заходів, відеоуроки та навчальні матеріали.

Нами було створено сторінку «Кафедри іноземних мов» Одеської державної академії будівництва та архітектури для організації курсів з підготовки майбутніх абітурієнтів, магістрів та аспірантів до складання іспитів та залучення до вступу як очно, так і онлайн. Зважаючи на те, що дисципліну «Іноземна мова» в її різних напрямках (ЗНО, НМТ, ЄВІ, а також міжнародні іспити, наприклад, FCE, TOEFL з англійської мови та DSD, Goethe Zertifikat, OSD з німецької, зокрема іспити на отримання сертифікатів з певного рівня оволодіння мовою від A1 до C2) необхідно наразі скласти багатьом вступникам, контент нашої сторінки передбачає публікацію різних навчальних матеріалів,

правил, вправ, текстів, аудіо-та відеоматеріалів, зокрема інтерактивних ресурсів, спрямованих на опрацювання та розвиток 4х видів мовленнєвої діяльності: читання, письма, аудіювання та говоріння, що є запорукою вільного володіння іноземною мовою.

Основні аспекти створення освітнього контенту на веб-сторінках передбачають: визначення навчальних цілей, розробку навчальних матеріалів (текстів, аудіо-відеоматеріалів, вправ та завдань, інтерактивних ресурсів (тестів, інтерактивних платформ, інтерактивних ігор та вправ). Освітній контент кафедри іноземних мов включає різні навчальні дисципліни та курси, метою яких є формування та закріплення вмінь і навичок іноземної мови, що необхідні для професійної та аудиторної діяльності. Він відрізняється від мети вивчення іноземної мови (підготовка до вступних іспитів до ЗВО, таких як ЄВІ, НМТ) чи міжнародних (FCE, TOEFL, DSD, Goethe Zertifikat, OSD) або вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням.

Слід зазначити, що важливою складовою освітнього контенту кафедри іноземних мов є застосування в практиці сучасних освітніх технологій, як-от:

комунікативний підхід, метою якого є формування та розвиток вмінь і навичок спілкування як на професійні, так і на побутові теми; інтерактивні методи навчання - залучення студентів до активної участі на заняттях, як-от: використання рольових ігор, дискусій, конференцій, відеоконференцій, тощо;

мультимедійні засоби (аудіо- та відеоматеріали, інтерактивні вправи).

З метою підготовки абітурієнтів різних освітніх рівнів (бакалаврів, магістрів, аспірантів) до складання іспитів з іноземної мови як внутрішніх, так і міжнародних, з англійської мови були застосовані наступні інтерактивні платформи: Hello Talk, Tandem, Hello English - для спілкування з носіями мови, ефективного обміну мовним досвідом. Дані платформи спрямовані на закріплення навичок комунікації. Тут користувачі мають можливість надсилати текстові, голосові повідомлення, відео. Зокрема, застосунки пропонують

функцію перекладу та виправлення помилок. Є також можливість організувати прямі ефіри в мережах ділитись успіхами та враженнями. Для опрацювання навичок діалогічного мовлення у побутових ситуаціях використовувались платформи Babbel та FluentU. Для розширення словникового запасу із застосуванням флешкарток, сприйняття слів в їх оригінальному контексті використовувалась платформа Memrise. Ця платформа містить гумор та цікавий інтерфейс, що сприяють легкості запам'ятовування лексики. Duolingo та Memrise використовуються для розвитку граматичних навичок, LingQ – для розвитку навичок аудіювання. Не слід обходити увагою також платформу Coursera, що містить різні аспекти вивчення іноземної мови як-от: “English for career development”, “English communication for Tech Professionals”, “Promote your scientific results”, “Career management”, “English for developing Business” та інші.

З метою підготовки до іспитів з німецької мови застосовувались наступні інтерактивні платформи: Duolingo – для опрацювання навичок читання, письма та вимови, Memrise – для збільшення словникового запасу та впевненого використання лексики в мовленні, Tandem - для спілкування з носіями мови, ефективного обміну мовним досвідом, де є можливість вдосконалити не лише мовні, а й культурні навички, Babbel та FluentU – з метою опрацювання мови в контексті реальних ситуацій, розвитку вмінь аудіювання та говоріння, ведення діалогів, Lang-8 – допомагає у вдосконаленні навичок письма, зокрема написання наукових статей та тез.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Аналіз наукової літератури з висунутої проблеми, розгляд соціальних мереж та інтерактивних платформ дали змогу дійти таких висновків. Соціальні мережі є інструментом не лише розважального, а й освітнього характеру, де користувачі мають можливість взаємодіяти один з одним, застосовуючи сучасні освітні технології. Їх застосування має низку переваг, як-от: інтерактивність, гнучкість, мобільність (застосування незалежно від країни проживання та міста перебування),

можливість швидкого поширення інформації, отримання зворотного зв'язку (feedback) та адаптація контенту до потреб та інтересів всіх учасників навчального процесу, а також можливість створення прямих освітніх ефірів (проведення лекцій, конференцій, дебатів), де учасники мають змогу здійснювати комунікацію як вголос, так і шляхом спілкування в чатах.

Застосування інтерактивних платформ, в свою чергу, допомагає осучаснити освітній процес, тому що вони пропонують безліч інструментів та можливостей для набуття та закріплення знань та вмінь. Що стосується їх використання для вивчення іноземних мов, наприклад, за професійним спрямуванням для розширення можливостей кар'єрного зростання, науковим (написання статей та тез), а також підготовки до іспитів (вступних, внутрішніх та міжнародних), слід акцентувати увагу на тому, що ці платформи сприяють формуванню та розвитку вмінь і навичок з 4х видів мовленнєвої діяльності: читання, письма, говоріння та аудіювання, які є складовими вищезазначених іспитів і саме наявність цих вмінь свідчить про високий рівень володіння іноземними мовами.

Перспективами подальших досліджень з даної проблеми є проведення заходів в соціальних мережах із вдосконалення вмінь і навичок, набутих при опрацюванні інтерактивних платформ для опанування високого рівня оволодіння іноземними мовами як професійного спрямування, наукового (написання статей та тез), а також успішного складання іспитів користувачами різних освітніх рівнів (бакалаврами, магістрами, аспірантами).

Список використаних джерел

1. Алісеєнко О., Мудренко Н. Роль інтерактивних платформ у вивченні іноземних мов. Сучасні дослідження з іноземної філології. №1 (25), 2024. С. 346-353.

2. Гуменюк А., Петрицька О. Використання соціальних мереж в умовах цифровізації освіти. *Агросвіт*. №3, 2025. С. 80-85.
3. Жегус О.В. Формування стратегії маркетингу в соціальних мережах закладу вищої освіти. *Маркетинг і цифрові технології*. Т2, 2018. С. 58-75.
4. Зацерківна М., Халіманенко В. Соціальні мережі як ефективне середовище в освітньому процесі. *Цифрова платформа: інформаційні технології в соціокультурній сфері*. Том 7 №1, 2024. С. 46-57.
5. Кривонос М. Використання соціальних мереж в освітньому процесі для формування цифрової компетентності здобувачів освіти. *Prospects of Innovative Development in science and Technology*. №1, 2024. С. 156-159.
6. Корсикова К. Освітні можливості соціальних мереж у процесі навчання майбутніх педагогів. *Інноваційна педагогіка*. Вип.12, 2019. С. 115-118.
7. Ланських О., Дернова Т. Рябцева І. Роль інтерактивних платформ у вивченні іноземних мов. *Інноваційна педагогіка*. Вип. 44, 2022. С. 18-23.
8. Мина Ж. Соціальні мережі як засіб інформаційної підтримки учнівської та студентської молоді в навчально-виховному процесі та професійному виборі. *Вчені записки ТНУ ім. В. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. Том 32 (71) №1. Ч.3, 2021. С. 278-282.
9. Михайлова Л. Використання інтерактивних платформ під час викладання англійської мови студентам ЗВО. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип. 84. Том 2, 2025. С. 265-268.
10. Носань Н.С. Роль СММ як засобу маркетингових комунікацій ЗВО в умовах воєнного стану в Україні. *Modern economics* №38, 2023. С. 106-111.
11. Процько Є. Соціальні мережі як невід'ємний та необхідний засіб навчання сучасного вчителя в освітньому процесі ВНЗ. *ScienceRise. Pedagogical education* №8, 2017. С. 43-47.
12. Сметанюк О., Причепя І., Мосійчук В. *Social Media Marketing в Україні: особливості та перспективи розвитку*. *Ефективна економіка*. 2020.№6. –

URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7943> (дата звернення: 09.07.2025). DOI: [10.32702/2307-2105-2020.6.52](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.6.52)

13. Чафаї Хоуда Використання інструментів соціальних мереж в процесі навчання. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://openarchive.nure.ua/server/api/core/bitstreams/c2dbfb8c-e9ea-4a02-84a1-941bfa88000a/content>

14. Чорний В. Нові соціальні медіа та соціальні мережі в освітньому процесі. Військова освіта №1, 2018. С. 286-295.

15. Шулська Н., Матвійчук Н. Соціальні мережі як ефективне середовище викладацько-студентської комунікації в навчальному процесі. Інформаційні технології і засоби навчання. Т. 58, №2, 2017. С. 155-168.